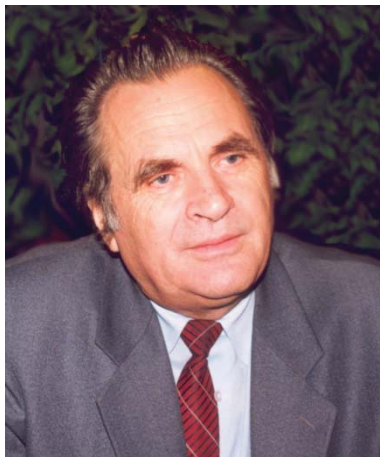


UN REPUTAT CERCETĂTOR AL ECOLOGIEI CU DESTIN DE LUPTĂTOR

**Membru corespondent al AȘM
Ion DEDIU la 75 de ani**



Biolog, domeniul științific: biologie generală, ecologie, zoologie, protecția mediului, hidrobiologie, ecologia politică.

Doctor habilitat în științe biologice (1978), profesor universitar (1981). Membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (1992).

Membrul corespondent al AȘM Ion Ilie Dediu a intrat în știință la sfârșitul anilor cincizeci ai secolului trecut, după absolvirea Universității de Stat din Moldova, fiind repartizat la lucru la Filiala Moldovenească a AȘ a URSS.

În acea perioadă cercetările în domeniul biologiei animale erau tutelate de prof.univ., viitorul academician Mihail Iaroșenco. Era firesc, ca tânărul specialist I.Dediu să aibă o convorbire cu M.F.Iaroșenco, care pe atunci era și director al Institutului de Biologie. Discuția dusă l-a convins pe distinsul om de știință că I.Dediu posedă cunoștințe universitare solide și are o pregătire profundă în domeniul fiziologiei omului și animalelor. De aceea directorul îi propune să inițieze cercetări științifice în materie de fiziologie a hidrobionților. Tânărul cercetător este fermecat de noua direcție în științele biologice, ce se afla la început de cale – ecologia. Efectuarea cercetărilor în acest domeniu al științei, formată la intersecția mai multor discipline biologice, presupunea deținerea unui volum enciclopedic de cunoștințe. De aceea, la propunerea conducătorului său științific, prof.univ. M.Iaroșenco, I.Dediu pleacă să-și continue studiile la Universitatea de Stat

„M.V. Lomonosov” din Moscova, sub tutela prof. univ. Ia.A.Bernștein.

Provine dintr-o familie de țărani-răzeși cu tradiții strămoșești, pentru care munca asiduă era o obișnuință de fiecare zi. Era natural, ca I.Dediu să moștenească de la părinți dragostea și ambiția de muncă, capacitatea de a se sacrifica în numele unui scop nobil.

Aceste capacități i-au permis să ajungă acolo unde a ajuns: savant recunoscut departe de hotarele țării, fondator de școală științifică, de instituții de cercetări și de management statal. El a creat una din primele în fosta URSS catedre universitare de ecologie și protecția mediului, primul în republică Laborator științific specializat în ecologie, două institute de cercetări ecologice – Institutul Național de Ecologie și Institutul de Cercetări pentru Mediu și Dezvoltare Durabilă, precum și Academia Națională de Științe Ecologice pe bază de voluntariat. A pus bazele pregătirii cadrelor în acest domeniu: specializarea universitară, doctorantura, postdoctorantura. Mai mult decât atât, Ion Dediu este ecologul cu cel mai mare număr de specialiști de înaltă calificare: a pregătit peste 30 de doctori în științe, inclusiv habilitați, și peste 400 de licențiați în ecologie și protecția mediului; a promovat și implementat cu insistență știința ecologică în managementul mediului (ca ministru), în educație (ca profesor universitar, șef de catedră și decan de facultate), legislație (ca parlamentar și președinte de comisie în domeniu), politică (ca unul din fondatorii Partidului Ecologist din Moldova și al unui nou domeniu științific – ecologia politică). Aceste activități, pe bună dreptate, au constituit baza realizărilor și viabilitatea școlii științifice în domeniul ecologiei.

Deseori m.cor. I.Dediu este întrebat, cum le reușește pe toate și anume: să se ocupe de știință și în același timp să fie activ personaj public, politician, să îndeplinească multe alte funcții? Prestând numeroase activități este greu de explicat cum de reușește să mai scrie volume întregi, consacrate ecologiei. Răspunsul probabil ar fi: a știut să-și exploateze harul pe care din belșug i l-a dat Dumnezeu și să muncească (inclusiv fizic) permanent în scopul perfecționării intelectuale, căutării adevărului științific, să nu piardă fără sens „timpul în găști”, să conlucreze cu cei care-l înconjoară, să nu poarte pică sau piatră în sân chiar și față de dușmani. În paralel cu acestea, e înzestrat cu cinste, curaj, demnitate. Iubește oamenii, prețuiește valorile și realizările altora; este prietenos, deschis, altruist debordant. Binele îl face cu modestie, discret, așa cum îi stă

unui creștin. Și dacă se întâmplă că a comis vreo greșală, în văzul lumii își recunoaște vinovăția. Este extravertit, uneori chiar dur, dar cu simțul dreptății, ostil extremismului. Își iubește enorm neamul românesc, în același timp nu manifestă sentimente de xenofobie. Fiind om deschis, uneori nu este acceptat de cei care nu-l cunosc îndeaproape. Câteodată pare a fi enigmatic, particularitate de caracter care uneori îi descurajează pe unii, iar altora le însuflește speranțe. Este foarte sensibil la nedreptăți, la trădările, negliobiile altora, dar iertător. Îi place să-și amintească cu pioșenie cele două porunci sfinte ale tatălui său Ilie: prima – „să nu pui niciodată mâna pe vreun capăt de ață străină”, și a doua – „să faci altora numai bine, fiindcă făcând bine uneori ți se întoarce cu rău, dar dacă faci numai rău, atunci...”.

M.cor. I.Dediu este nu numai un sensibil coleg, prieten și bun pedagog. El a fost și rămâne un luptător, sacrificându-și sănătatea și timpul, atât de necesare unui om de știință, întru binele ecologiei și poporului.

Cunoscutul ecolog, poet și prozator rus V. D. Fiodorov (1989, în recenzia sa *Către cititori* expusă în *Dicționarul Ecologic Enciclopedic* (autor I. Dediu) scria: „I. Dediu face parte din pleiada ecologilor celebri contemporani... Lucrarea sa va fi primită cu mare interes și grațitudine de către comunitatea științifică și societatea noastră culturală...” Academicianul ecolog rus Gh. S. Rozenberg (2004) îi dedică lui I. Dediu un elogios eseu în lucrarea enciclopedică *Люки экологии (Fețele ecologiei)*, consacrată fondatorilor ecologiei – de la Aristotel până în zilele noastre. Alt celebru ecolog rus N. F. Reimers (1992, 1997) la fel îl amplasează printre savanții care au contribuit esențial la dezvoltarea ecologiei teoretice. Acad. V. A. Sadovnicii (2006), rectorul Universității „M. V. Lomonosov” din Moscova, discutând despre importanța și realizările celei mai înalte instituții intelectuale și științifice din lume, care este Clubul de la Roma, scrie: „Acest Club întrunește savanți și cugetători celebri care au încercat să se opună pericolului nuclear, să prognozeze viitorul omenirii. Printre ei sunt: Idris Șah – enciclopedist sufian, directorul Institutului Cultural; Germen Gvișiani – academician, filosof, sociolog și economist georgian; Ion Dediu - cunoscut ecolog moldovean, fondatorul școlii științifice de ecotoxicologie; Cinghis Aitmatov – scriitor kirghiz ...”. Un vestit biolog român, academicianul, prof. Gh. Mustăț (2007), în recenzia la lucrarea lui I. Dediu *Introducere în Ecologie* (2006), nota: „Citind această carte nu vă veți iniția doar în tainele ecologiei, ci vă

veți întâlni cu un autor care este un reputat ecolog, recunoscut pe plan mondial, care a fost ministru al Mediului în Republica Moldova, funcție pe care a onorat-o în mod magistral. Numai un om dotat de la Dumnezeu poate îmbina în mod armonios și strălucit teoria cu practica, așa cum a reușit domnul academician, prof. dr. Ion Dediu”. Academicianul român C. Marinescu (2008) consideră că: „... academicianul Ion Dediu este un biolog și ecolog de renume internațională. În România este cunoscut și apreciat ca un savant de mare prestigiu. Este o personalitate complexă, în consens cu imperatiile Revoluției Tehnico-Științifice și Informaționale Contemporane!”.

Pentru a-l caracteriza mai detaliat, vom aduce spicuiuri din CV-ul m. cor. Ion Dediu.

Studii: A absolvit Facultatea de Biologie și Pedologie, specializarea „Fiziologia omului și animalelor”, a Universității de Stat din Moldova în anul 1957; a făcut studii la aspiratură, specializarea „Hidrobiologie” la Universitatea de Stat „M. V. Lomonosov” din Moscova; a susținut teza de doctor în științe biologice în anul 1964, iar postdoctoratura – la Institutul de Zoologie al AȘ a URSS, Sankt-Petersburg, în a.1978.

Activitate didactică: Conferențiar universitar – din 1971, profesor universitar – din 1980 la catedra de Zoologie a Universității de Stat din Chișinău; șef-fondator și profesor la Catedra Interuniversitară de Ecologie și Protecția Mediului, decan al Facultății de Biologie și Pedologie a Universității de Stat din Moldova în anii 1972 - 1996, profesor la Universitatea Tehnică a Moldovei în anii 2002–2006 și la Universitatea Liberă Internațională – din anul 2007 până în prezent. A ținut prelegeri ca profesor invitat la multe universități – Washington (SUA), Cambridge (Anglia), Moscova, Sankt-Petersburg, București, Iași, Kiev, Budapesta, Varșovia, Istanbul, Sofia, Paris, Berlin etc.

Activitate științifică: n-a ratat nicio treaptă ierarhică – laborant, laborant superior, cercetător științific inferior, cercetător științific superior, secretar științific, director adjunct al Institutului de Zoologie în cadrul Academiei de Științe a RSSM (1957-1971), director-fondator al Institutului Național de Ecologie al Ministerului Mediului al Republicii Moldova (1990-2001) și al Institutului de Cercetări pentru Mediu și Dezvoltare Durabilă (2007 până în prezent), al ULIM etc.

Funcții publice: Ministrul Mediului al Republicii Moldova (1990-1994), deputat în

Parlamentul Republicii Moldova (președinte al Comisiei de Ecologie) (1994-2001); președinte – cofondator al Partidului Ecologist „Alianța Verde” din Moldova (1994-2008), al Asociației Oamenilor de Știință din Moldova, cofondator al Academiei Oamenilor de Știință din România etc.

Funcția actuală: director onorific viager al Institutului de Ecologie și Geografie al AȘM; președinte-fondator al Academiei Naționale de Științe Ecologice din Republica Moldova, director-fondator al Institutului de Cercetări pentru Mediu și Dezvoltare Durabilă și Profesor la Universitatea Liberă Internațională din Moldova.

Cercetare: Direcțiile de cercetare și temele abordate: Delimitarea, argumentarea și recunoașterea de noi regiuni ecozoogeografice: *Regiunea Circummediteraniană Dulcicolă și Salmastră, Regiunea Ponto-caspică salmastrodulcicolă*; elaborarea, argumentarea și promovarea concepției *Ecogeografia apelor continentale*; fondarea de noi direcții în știință ca: *Zoogeografie ecologică a apelor continentale, Ecotoxicologie acvatică, Ecologie politică* etc.

Aport la dezvoltarea științei:

- a descoperit și formulat, în 1977, *Legea excluderii reciproce a complexelor biotice acvatice de diferite origini biogeografice*.

- a lansat noi direcții de cercetări științifice: *Zoogeografia ecologică a apelor continentale salmastre și dulcicole* (1977); *Ecotoxicologia acvatică* (1985); *Ecologia politică* (1990);

- a descoperit și descris o serie de specii și subspecii noi pentru știința de *Crustacee superioare*;

- a fondat: Academia Națională de Științe Ecologice din Republica Moldova (1994), Institutul Național de Ecologie al Republicii Moldova (1990), Institutul de Cercetări pentru Mediu și Dezvoltare Durabilă (2007) al Universității Libere Internaționale din Moldova (ULIM).

Publicații (peste 400), cărți (monografii):

Autor / coautor / coordonator științific la: *Амфиноды и мизиды бассейнов рек Днестра и Прута, изд. "Наука", Москва 1967; Мианки, моллюски, членистоногие, edit. „Știința”, Chișinău, 1984; Экологический Энциклопедический словарь, edit. Enciclop. RSSM, Chișinău, 1989; Național Environment Action Plan of the Republic of Moldova, Washington-Chișinău, 1995; The State and the Protection of the Environment in the Republic of Moldova, Publ. Hous of Writer’s UnionAA*

of Moldova, Chișinău 1995; *Danube Pollution Reduction Program*, Moldova. Technical Reports (5 volume), UNDP/GEF, Wiena, 1998; *Cartea Roșie a Republicii Moldova*, ed. II, edit. „Știința”, Chișinău 2001; *Strategia Națională pentru Dezvoltarea Durabilă: Moldova – XXI*, Chișinău, 2000; *Strategia Națională și Planul de Acțiune în domeniul Conservării Diversității Biologice*, edit. „Știința”, 2002; *Ecologie și Protecția Mediului*, edit. Univ. Agrare, Chișinău, 2002; seria de 5 monografii (volume): *Introducere în Ecologie* (2006), *Ecologia populațiilor* (2007), *Ecologie sistemică* (2007), *Biosferologie* (2007), *Tratat de Ecologie Teoretică* (2007), toate la editura „Phoenix”, Chișinău, etc. (în total peste 30).

Mențiuni: A fost decorat cu: „Medalia de Aur” de către Ministerul Educației al RDG (1976); Medalia de stat Meritul Civic (1994); Ordinul Național „Gloria Muncii” al Republicii Moldova (1999); Ordinul Internațional „Crucea Verde” al ONU (1999); Steaua de Aur a Centrului Internațional al Biografiilor, Cambridge (Anglia) (1999); Ordinul Internațional Pentru Merit (IBC, Cambridge, Anglia); „Conducătorul secolului XXI”(UE-XXI). Doctor Honoris Causa al mai multor universități și academii din lume.

Afilieri: membru al Clubului de la Roma; Academiei de Științe a Moldovei; din 1994 Copreședinte de onoare al Asociației Oamenilor de Știință din România, apoi al Academiei Oamenilor de Știință din România; Academiei Internaționale de Cosmonautică; Academiei Internaționale de Ecologie și Securitate a Vieții; Academiei de Ecologie din Ucraina; Academiei de Științe din New York; Academiei de Științe ale Naturii din Rusia; Societății Internaționale de Limnologie; Societății Internaționale de Hidrobiologie; Academiei Balcanice de Științe, Noua Cultură și Dezvoltare Durabilă (Sofia, Bulgaria); Academiei Internaționale a Personalului (UNESCO, UE) etc.

Cu ocazia a 75 ani de la naștere îi dorim m.cor. I.Dediu inspirație și sănătate durabilă.

La mulți ani, reputat savant, promotor al ecologiei cu destin de luptător!

- Academician Teodor Furdui**
- Academician Tatiana Constantinov**
- Academician Alexandru Ciubotaru**
- Academician Anatol Drumea**
- Academician Simion Toma**
- Membru corespondent Vasile Șalaru**